

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα Δρ. 10. — Για το Έξωτερικό
φρ. γρ. 10

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στα κίσκια της Πλατείας Συντάγματος, Ομόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιδόδρομου (Οφθαλματρείο), Βουλής, Σταθμού Υπόγειου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Έξαρχεια) στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (όδος Σταδίου, αντίκρυ στη Βουλή).

Η συνδρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ενός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΝΟΣΤΙΜΗ

Ιστορία κι αληθινά Ρωμαϊκή που μας τη δηγύεται φαρδιά πλατιά και μ' όλες τις χαρακτηριστικές λεπτομέρειες ή «Ακρόπολη» της περασμένης Πέμπτης. Ένας, λέει, Υπουργός τῶ Νηυτικῶν διόρισε, δῶ και εικοσιπέντε χρόνια, κάποιον φίλο του λογιστή σὺ Νηυτικό. Ὁ φίλος δὲν πρόφτασε νὰ καλοχαρῆ τὸ διορισμὸ του κ' ἐρχεται ἄλλος Υπουργός, βρίσκει τὸ διορισμὸ παράνομο και τὸν ἀκυρώνει. Ὁ φίλος δμως αὐτὸ ἤθελε πέφτει ἀμέσως στὰ δικαστήρια κ' ὕστερ' ἀπὸ εικοσιπέντε χρόνια πὸν βαστάξανε οἱ διάφορες δίκες του κερδίζει σήμερ' αὐριὸ τὴν ὑπόθεση, τραβάει ἑκατὸ χιλιάδες ἀπὸ τὸ Δημόσιο και παίρνει και τὸ βαθμὸ τοῦ Ταγματάρχου—γιατὶ τόσα, λέει, θὰ κέρδιζε ἂ δουλέυε τὸν καιρὸ πὸν ξόδιασε στὶς δίκες, και τέτιο βαθμὸ θ' ἔχε σήμερα, ἂ δὲν ἀκυρωνότανε ὁ διορισμὸς του.

Όταν κανείς γράφει, ἐννοεῖται κι ἀπαρχῆς πὸς

ριάζει δηλαδὴ τίς δυὸ τίς σελίδωσες. Καθὼς εἶπα στὴν Ἀπολογία, ἕκαμα Κατάλογο γιὰ κάτι λέξεις τοῦ Ταξιδιοῦ, μὰ ἐπειδὴ μερικὲς ἀπ' αὐτὲς βρίσκονται μόνον στὴν πρώτη ἐκδοσὴ, και τίς ἀλλάξω στὴ δεύτερη, μπορεῖ κανεὶς πὸς ἐρχομὰ μὲ τὸν πίνακα νὰ κοιτῆ ποιά λέξη ἔχω στὸ πρῶτο Ταξίδι, και ποιά μὴ ἔχω στὴ θέση τῆς ἐδῶ. Ἡ Ἀπολογία δὲ λέει τίποτα γιὰ μιὰν ἄλλη μικροῦστικὴ ἀλλαγὴ. Ἀφοῦ ἀκολουθοῦμε τὴν παλιὰ ὀρθογραφία πὸς συνηθίσει περισπωμένη στὰ τελικὰ μακρόχρονα, εἶτανε σωστὸ νὰ γράψω μὲ περισπωμένη τὸ πού και τὸ πῶς. Μοῦ δεῖξανε ὅμως πὸς μὰς συμφέρει νὰ κρατήσουμε τὴν περισπωμένη μονάχα ὅταν τὸ πού και τὸ πῶς εἶναι ὀρθωματικά. Θὰ πῆς, πὸς ἢ πῶς, σὺ χαρτὶ ἀπάνω, τὸ ἴδιο κανεὶς λοιπὸ δὲν κερδίζουμε τίποτις ποῖς θὰ προφέρῃ περισπωμένη; Κερδίζει τὸ μάτι κερδίζει κ' ἡ προφορά. Σὰ μιλοῦμε, ἀλλίως μελωδοῦμε ἀναφορικὸ πὸς και πὸς ῥωτηματικὸ ἴσα ἴσα τὸ διαφορετικὸ τὸ μελωδῆμα μὰς τὸ φανερώνει κ' ἡ διαφορὰ τοῦ τόνου τοῦ τυπωμένου. Ἐτσι κρατοῦμε κίόλας τὴν περισπωμένη ἐκεῖ πὸς τὴν εἶχε κ' ἡ ἀρχαία.—Τὸ πὸς πάλι, ὅπου τὸ εἶχα στὴ θέση τοῦ πῶς, τ' ἀλλάξα. Προτίμησα ὅμως νὰ μὴν ἀλλάξω ἄλλο ἐντὸς και παντοῦ βέσταξα τὸ πολιτικὸ τὸ διῶ, νὰ διῆς, διῆς. Ὅχι δηλαδὴ πὸς ἀπὸ παλιὰ συνήθεια μοῦ κοστίζει τάχα νὰ τὸ χυλάσω, μὰ γιατί δὲν ταιριάζει νὰ εἰμαστε ἀχάριστοι. Ἀφοῦ εἶμαι Πολίτης, σωστὸ νὰ μείνη στὸ πρῶτο μου τὸ βιβλίον κ' ἕνα θυμητάρὶ τῆς ἀγαπημένης μου τῆς Πόλης, σὰ βούλλα του πρωτοχάραχτη.— Καίρουμαι πολὺ

Ἡ «Ακρόπολη» τελιώνοντας τὴ δῆγησή της μὰς συμβουλεύει νὰ καμαρώσουμε και νὰ χερροκροτήσουμε τὸ Ρωμαϊκό. Θὰν τὸ κάναμε κ' ἂ δὲ μὰς ἔλεγε, ὄχι γιατί παρόμοιες ἱστορίες γίνονται κάθε τόσο, ἀλλὰ γιατί δὲ βρέθηκε ἀκόμα ἕνας βουλευτὴς ἢ νομοδασκαλὸς νὰ μελετήσῃ τὸ σπουδαῖο αὐτὸ ζήτημα και νὰ φορτώσῃ στὴ ράχη τοῦ Υπουργοῦ κάποιες εὐτύνες πὸν νὰν τοῦ δένουν κάπως τὰ χέρια και νὰ μὴν τὸν ἀφίνουνε νὰ ὀργιάζει ἔτσι ἀσυνείδητα.

Διορίζεις ἐτοῦτον παράνομα ἢ παύεις ἐκεῖνον παράνομα κι ὅμως τίς παρανομίες σου, πὸν γίνονται ἀπὸ κομματικὸς λόγους, τίς πλερώνει τὸ Δημόσιο ταμεῖο, δηλ. ἐμεῖς οἱ ραγιάδες σου πὸν μὰς ξεζουμάζεις, μὰς λιώνεις στοὺς φόρους γιὰ νὰ κάνεις ἢ ἀφεντιά σου τὰ κέρφια σου. Ἄ δώσει αὐριὸ ἕνας πατριώτης ἑκατὸ χιλιάδες γιὰ τὸ στόλο, θὰ χαλάσετε τὸν κόσμο, θὰν τὸν πῆτε ἐθνικὸ εὐεργέτη, θὰν τοῦ δώσετε παράσημο και θὰν τοῦ στείλετε, μέσο τοῦ Σιμόπουλου, μακαρονιστικὸ γράμμα πὸν νὰν τὸ διαβάσει και νὰ λιγώνει ἀπὸ τὴ συγκίνηση. Κι ὅμως οἱ ἑκατὸ χιλιάδες τοῦ πατριώτη δὲ θὰ ξοδιστοῦνε γιὰ νὰ γίνουνε πολεμικὰ καράβια, ἀλλὰ γιὰ νὰ ποζημιωθεῖ ὁ Παλαπαναγιώτης ἢ κανένας ἄλλος σὰν και λόγους του, πὸν ἀδικοδιορίστηκε ἢ ἀδικοπαύτηκε—γιατὶ τὸ ἴδιο εἶναι, σώνει μοναχὰ πὸς στὴν Υπουργικὴν πράξη φωλιάζει τὸ ἄδικο.

Τὸ Κράτος ζητᾷ χρηματικὴ ἐγγύηση ἀπὸ κάθε φροταμία γιὰ νὰ μὴν κάνει κανένα λογιστικὸ λάθος ἢ καμιά μικροκατάχρηση, και δὲ ζητᾷ τιποτα, οὔτε χρηματικὴ οὔτε, τίς περισσότερες φορὲς, ἠθικὴ ἐγγύηση ἀπὸ τοὺς Υπουργοὺς του πὸν διαχειρίζονται μιλιοῦνα και κάνουνε λάθια, θεληματικὰ ἢ ἄθελα, μὲ τὸ σωρό. Παράξενα, μὰ γι' αὐτὸ και Ρωμαῖκα, πράματα.

ΕΧΟΥΜΕ

λοιπὸν, καθὼς γράφτηκε κάπου, στὴν Ελλάδα Υπουργεῖο τῶν Ἐσωτερικῶν... ὑποθέσεων τοῦ κόμματος.

Μὰ και βρέθηκε τὸ ἀληθινὸ καλοῦπι, μποροῦμε νὰ χύσουμε σ' αὐτὸ κι ὅλα τ' ἄλλα ἐπίσημα ἀξιώματα.

Καθὼς λοιπὸν ἔχουμε Υπουργὸ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Κόμματος, ἔτσι ἔχουμε και Υπουργὸ

πρέπει νὰ ξέρῃ τὴ γραμματικὴ τῆς γλώσσας πὸς γράφει. Μὰ δὲ φτάνει νὰ ξέρῃ τὴ γραμματικὴ, γιὰ νὰ γράψῃ βιβλίον, ἄμα δὲν εἶναι μόνον και μόνον ἐπιστημονικὸ, ἀν και στὴν ἐπιστήμη τὴν ἴδια χρειάζεται και κάτι παραπάνω ἀπὸ τὴν ξερὴ ἐπιστήμη. Τὸ κάτι αὐτὸ χρειάζεται ἀκόμη περισσότερο στὴ φιλολογία. Τί εἶμαι, γλωσσολόγος ἢ ψυχολόγος, ἐπιστήμονας ἢ ποιητὴς, καλὰ καλὰ δὲν τὸ κατέχω, νὰ σὰς τὸ πῶ. Ἴσως δὲν εἶμαι και τίποτις. Ἐνα πρᾶμα νοιώθω, πὸς εἶτε λέξη πιάνω νὰ ψιλολογῆσω εἶτε ἄθροῖπιν ψυχὴ, διαφορετικὴ δουλειὰ δὲν κάνω κι ὅσο ἢ μιὰ μὲ συνεπαίρνει, τόσο μὲ συνεπαίρνει κ' ἡ ἄλλη. Παλιὰ πρόληψη κίόλας πὸς ἢ φαντασία, ἢ δημιουργικὴ φαντασία, δὲν παίζει ρόλο, και ρόλο σημαντικὸ, στὴν ἀποκάλυψη καθε ἀλήθειας. Καθὼς πλέκει

πὸς τὰξίωθκα νὰ βγάλω ἀπὸ παντοῦ τὴν παράξενη λέξη Γραικός, ἀντί τὸ Ρωμαῖκὸ τὸ κυριολεκτικὸ, πὸς δὲν τολμοῦσα φαίνεται νὰ τὸ γράψω, πὸς δὲν εἶχε τότες και πολλὴ πέραση, μὰ πὸς σήμερα νοιώθω πὸς μαζί μὲ τὴν ἱστορικὴ του σημασία και ἀξία, τοῦ δώσαμε κάποιον ποιητὴ. Στὸ ἀπὸ, ὅταν τὰφτὶ μὰς ἀκούει δίχως πρόληψη και πάθος, ἢ λέξη Ρωμαῖκὸς εἶναι και πολλὴ ὁμορφὴ, ἔχει δικὴ τῆς ἀρμονία, γιατί πρέπει νὰ πῆ τὸ λόγο τῆς κ' ἢ τὴν, ὄχι πάντα και πάντα ὁ δασκαλισμός.

τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Κόμματος (κοίταξτε διπλωματικὲς μεταθέσεις, κομματικὲς παρασημοφορίες κτλ.), και Υπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν ὑποθέσεων τοῦ Κόμματος, και Υπουργὸ τῆς Δικαιοσύνης τοῦ κόμματος, και Υπουργὸ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ' ἐκπαιδευτικῶν τοῦ κόμματος, και Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ κόμματος, και τράβα κορδέλλα ἀφοῦ κάθε Υπουργεῖον και κάθε δημόσια ὑπερσία στὸ Ρωμαῖκὸ πηγάζει ἀπὸ τὸ κόμμα και γιὰ τὸ κόμμα γίνεται.

Μεγαλύτερη ἀλήθεια ἀπ' αὐτὴν δὲν ἔχει ξαναεπωθεῖ.

ΜΙΑΝΣΕ

κι ὁ κ. Δεληγιώργης στὴ Βουλὴ και τὰ πρόκοψε ἴμὲ τὴ φωτεινότετη γνώμη του νὰ φτιάξουνται τὰ παπούτσια τῶ στρατιωτῶν στὸ Ἐξωτερικὸ, γιὰ νὰ δυναμώσῃ βέβαια, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἢ Βιομηχανία τοῦ τόπου μὰς!

Μπορεῖ, δὲν ξέρουμε, νὰ χεῖ δίκιο ὁ κ. Δεληγιώργης και νὰ μὰς συμφέρει νὰ φέρουμε ὅλα τὰ χρειάζομενά μὰς ἀπ' ἔξω, μὰ καλὸ θ' ἔτανε ἢ ἀρχὴ νὰ γίνῃ ἀπὸ τοὺς βουλευτάδες, κι ὄχι ἀπὸ τὰ στρατιωτικὰ παπούτσια, ἀφοῦ ὡς τώρα ἀποδείχτηκε πὸς δὲν εἶναι και τόσο φίνε οὔτε τόσο φτηνὴ ἢ ἀεγχώριος παραγωγὴ τῶ βουλευτᾶδω μὰς.

ΠΡΟΔΟΤΗΣ

ὁ Καζάκης, γράφουν οἱ «Καιροὶ» τῆς Τρίτης, γιατί σὲ κάπιο λόγο του δὲ μὰς ἔδωσε ἀλάκαιρη τὴ Βορεινὴ Μακεδονία μὲ ἄριστοι και κάπιο κομάτι, γιὰ ψυχικὸ, στοὺς Βουρτζαροὺς.

Τὸ μοῖρασμα τῆς Μακεδονίας μὲ λόγια και μὲ ἄρθρα εἶναι δικὸ μὰς χέρισμα, καταντὶ Ρωμαῖκὸ. Οἱ ἄλλοι λαοὶ τίς τέτιες μοιρασιὰς τίς κάνουνε, θαρροῦμε, μὲ τὸ σπαθὶ και γι' αὐτὸ εἶναι και πὸς σίγουρες.

ΑΠΟΨΕ

Στὴν Κρ. Κυριακίδω

Ἀπόψε τὰ γιοῦλια θὰ χύσουν τὸ μῦθον πὸς μὲς στὴν καρδιά τους κρατοῦνε κλεισμένον και ὀρθοῦν τ' ἀπόδωνα στὴ χλόα πὸς θὰ γέρω νὰ πὸν τὸ τραγοῦδι πὸς τόσο προσμένω

ἕνα ῥομάντσο, ἔτσι και τὰ ἱστορικὰ σὰ φαινόμενα τὰ συνταιριάζεις. Λογικὴ παντοῦ θέλει, γιὰ νὰ βγῆ τὸ συμπέρασμα σωστὸ. Θέλει και ἀγάπη Ὁραὶκὸ τὸ ξεδιάλισε ὁ Παλαμάς: αἰτοιμάζουμε και τάρθρα μὰς, καθὼς συνθέτουμε και τὰ τραγοῦδια μὰς. Μὲ τὸν ἔρωτα και μὲ τὸ μῆθησι. Ὅπως ἀπὸ κάτου ἀπὸ τὸ πὸς ἐλεύτερο φτεροῦσισμα τοῦ ποιητῆ μπορεῖ νὰ κρύβεται ἢ καλομετρημένη τοῦ κριτικῶ παρατήρηση, ἔτσι κ' ἕνα ἄρθρον πεζογραφικὸ δουλεμένο, και μὲ ὅλη του τὴ δασκαλικὴ μορφή, μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἕνεκ πρὸς κάποιον δημιουργικὴ πνοή, και πρὸς τὴν Ποίηση νὰ στέκη πολὺ πὸς κοντὰ κι ἀπ' ὅσο κανεὶς ὑποψιάζεται. Πολλὲς φορὲς τυχαίνει νὰ τὰ ζυγιάζουμε τὰ τραγοῦδια μὰς και νὰ τραγοῦδαμε τάρθρα μὰς». (Νουμάς, ἀρ. 140, 1905).

Νὰ μὴ σὰς τὸ κρύφτω, ἐγὼ τὸ Ταξίδι μου, σὰν τὸ γράψω, θέλησα νὰ τὸ τραγοῦδησω. Μπορεῖ νὰ γελιοῦμαι και νὰ μοῦ πῆτε σεις πὸς ἢ ἀπαίτηση μεγάλη νὰ γυρέσω νὰ περᾶσω ἔξωθεν και γιὰ ποιητῆς. Μὰ τί νὰ σὰς κάρω πὸς τὴν ἀπαίτηση τὴν ἔχω; Τὸ δῆλωσα κι ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκδοσὴ «Τὸ βιβλίον μου εἶναι παραμῦθον, ὄχι ταξίδι (σ. δ')... ἀπὸ τὸ βιβλίον, μόνον ὅτι ἔχει βᾶση τὴ γραμματικὴν, γράφτηκε μόνον και μόνον γιὰ νὰ μπορέσῃ, ἀν εἶναι δυνατό,

Απόψε στ' απόψερο άκρογιάλι τὸ στεῖρο
θάροθ' μαυροπόρο—χαρογέλιο θλιμμένο—
τὸν πένθιμο πέπλο νὰ βγάλῃ—κ' οἱ πόθοι τριγύρω
στὴ γῆ πού θάρραξῃ θὰ πλέξουν χορὸ μαγεμένο.

Ἄποψε κι ἄν ἐπεσον ὁ ἥλιος στὴ δύση
θαρθῆ κάπιο ἀστὲρι τὸ ἥδω πιδ χροσὸ νὰ χαρίσῃ
κι ἄν ἐρθῇ στὰ πλοῖσια ἀνθισμένο λαγκάδι
—τὴ λάμπη νὰ δούσῃ τῶν ἀνθῶν—τὸ σκοτάδι
τοῦ ὀλόμαυρου χάρου μαγνάδι—
κάπιο ἄλλο σκοτάδι σὲ λίγο θὰ δούσῃ.

Βόλος

ΤΑΚΗΣ ΣΑΡΑΚΗΝΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΝΕΑ ΕΡΓΑ

Τὸ θέατρο τῆς «Νεαπόλεως» πού παίζει ὁ θια-
σος τῆς Καρ Βερώνη, ἄρχισε τὴν παρασμένη Πέμ-
τη μὲ τὸ νέο δράμα τοῦ Ἑρβιέ ἢ Ἄφύπνιση.
Καὶ τὸ ἔργο αὐτὸ, καθὼς ὅλα σκεδὸν τοῦ Γάλλου
συγγραφέα, εἶναι ἀπάνου σ' ὀρισμένο θέμα γραμμένο,
σ' ἓνα πρόβλημα, νὰ ποῦμε, πού τὸ ζετᾶζει στὴ
σκηνή, τὸ ἀναλύει, καὶ προσπαθεῖ νὰ δώσῃ τὴ λύση
του. Κατὰ πόσο τώρα τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς συγγρα-
φῆς δραμάτων μὲ κοινωνικὰ ἢ ἠθικὰ προβλήματα
γιὰ βάση, πού φαίνεται πὼς κατὰ προτίμηση ἀκο-
λουθοῦν οἱ Γάλλοι, συβιβάζεται μὲ κάποιους κανόνες
τῆς Τέχνης, εἶναι ζήτημα πού θ' ἀπασχολήσει μιὰ
μέρα, κι ἄρχισε μάλιστα ν' ἀπασχολῆ, τὴν κριτι-
κή. Φυσικὰ πολὺ μεγάλη πρέπει νὰ εἶναι ἡ δύναμη
τοῦ συγγραφέα πού θὰ καταπιαστῆ νὰ γράψῃ ἓνα
τέτιο ἔργο-πρόβλημα καὶ δὲ θ' ἀνακατέψῃ μέσα τὸν
ἑαυτὸ του, τίς ἰδέες του, τίς ἀδυναμίες του. Κι' ὁ-
μως γιὰ νὰ εἶναι τὸ δράμα, δράμα κι' ὄχι μᾶθημα
ἠθικὸ, πρέπει ὁ ποιητὴς ἀντικειμενικὰ νὰ παίρνῃ τὸ
ζήτημα καὶ νὰ βάζῃ στὴ σκηνὴ ἀπάνω τύπους καὶ
σκηνές τῆς ζωῆς, ἀφίνοντας τὴ φιλοσοφία τοῦ ἔργου
νὰ βγαίῃ μονάχη τῆς σύφωνα μὲ τοὺς ὄρους τοῦ
βίου καὶ μὲ τὸ χαραχτήρα τῶν ἡρώων του. Μὰ τίς
περσότερες φορές στὰ τέτια δράματα βλέπουμε μόνον
τὴν ἰδέα τοῦ συγγραφέα, τὴν καθαρὰ ὑποκειμενικὴ
τοῦ ἰδέα, πού σ' ὀλόκληρο τὸ ἔργο τὴν ἀναλύει, τὴν
ζετᾶζει κι' ἀναγκάζει τὰ πρόσωπα νὰ κουνιῶνται,
ἀπάνω στὴ σκηνὴ σύφωνα μὲ τίς ἀδυναμίες του, τὴν
αἰσθητικὴ του καὶ τὴ σκέψῃ του πού τὸν ἔφερε στὴ
λύση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ. Καὶ τὴ λύση αὐτὴ

δὲ τὴν ἐμπνέεται ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀπὸ τοὺς χαραχτή-
ρες πού πῆρε, ἀπ' τὴν πλοκὴ τοῦ ἔργου, μὰ μόνον
ἀπ' τὴ φιλοσοφικὴ ἐξέταση τοῦ ζητήματος. Γι' αὐτὸ
καὶ τὰ τέτια ἔργα εἶναι σκεδὸν πάντοτε στοὺς τύ-
πους τοὺς ψεύτικα, γιατί οἱ τύποι αὐτοὶ φαίνονται
κομμένοι ἀπάνω στὴν ἰδέα τοῦ δραμάτου καὶ δημι-
ουρηγμένοι ἔτσι στὴν ψυχὴ τοῦ συγγραφέα ὥστε νὰ
ὑπερετήσουν μόνον σὰ νεβρόσπαστα τὴν πλοκὴ τοῦ
μύθου.

*

Ἡ «Ἀφύπνιση» βίβλια τοῦ Ἑρβιέ ἄν καὶ ἀνή-
κει στὴ σειρά τῶν ἔργων αὐτῶν δὲν ἔχει ὅμως τὰ
ἐλαττώματα πού ἀνάφερα παραπάνου. Τὸ πρόβλημα
πού βάζει στὴ σκηνὴ ὁ συγγραφέας εἶναι ἀρεκτὰ πα-
λιό. Ὁ ἥρωάς του πρέπει νὰ διαλέξῃ μεταξὺ ἐρω-
μένης καὶ δόξας. Στὴν ἀρχὴ διαλέγει τὴ γυναίκα,
ὕστερ ἀφυπνίζεται ἀπ' τὸ ἐρωτικὸ μεθῆσι καὶ τρέχει
στὴ δόξα. Ἡ πρώτη πράξη ἐγίνε μονάχη γιὰ νὰ
μᾶς μπᾶσῃ στὴν ὑπόθεση καὶ στὴν ἰδέα τοῦ ἔργου.
Ἡ δεύτερη ἔχει μιὰ δραματικώτατη σκηνὴ μεταξὺ
πατέρα καὶ γιοῦ πολὺ τεχνικὰ, πολὺ ἀπλά, βαλ-
μένη. Ἡ τρίτη πέφτει λίγο, πάντα ὅμως ἔχει ἓνα
ὑπέροχο διάλογο μεταξὺ μητέρας τώρα καὶ κόρης.
Ἡ γυναίκα κλαίει τὸν ἐρωμένο τῆς πού τονε νομί-
ζει πεθαμένο κι' ὅμως θυμάται ὅτι εἶναι μητέρα
καὶ μὲ τὸ θάνατο στὴν ψυχὴ τῆς στολιζεται νὰ πάῃ
στὸ χορὸ μόνον καὶ μόνον γιατί ἀπ' αὐτὴ κρέμεται ἡ
ἐρωτικὴ ἐπιτυχία τῆς κόρης τῆς. Στιγμὴ μεγάλη
τοῦ ἔργου, ἀνεκμετάλευτη ὅμως ἀπὸ τὸν ποιητὴ πού
τοῦ χρησίμεψε μονάχη γιὰ νὰ βρῆ τὴν ὀλίγο τρα-
βηγμένη κι' ἀδύνατη λύση.

Ὁ ἐρωμένος τῆς τρέχει στὸ σπῆτι νὰ τὴ δῆ, νὰ
τῆς πῆ ὅτι δὲ σκοτώθηκε, νὰ τὴ σώσῃ ἴσως ἀπ' τὴν
αὐτοκτονία· γιατί νομίζει πὼς εἶναι ἀδύνατο ἡ
ἀγαπημένη του νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου
του. Κι' ἔξαφνα τὴ βλέπει στολισμένη, ἔτοιμη γιὰ
τὸ χορὸ. Μποροῦσε ἴσως εἰδῶ μὲ δράση νὰ τελειώσῃ
τὸ δράμα μὲ τὴν ἀντίθεση αὐτὴ τοῦ αἰσθήματος
πού γενιέται στὴν ψυχὴ του. Δὲ γίνεται ὅμως ἔτσι,
ὁ συγγραφέας τραβάει λίγο τὴ σκηνὴ, ἀλλάζει τὸ
μοτίβο καὶ λύνει τὸ ἔργο μὲ κάτι θεωρίες πού λείει
ἡ γυναίκα καὶ κάτι κούφια λόγια πού ἀπαντᾶει ὁ
ἄντρας. Δηλαδή ἀφυπνίζονται κ' οἱ δύο ἀπ' τὸν
ἐρωτὰ τους, μὰ γιατί; Ἡ ἀπάντηση βρῖσκεται στὰ
φιλοσοφικὰ λόγια τους πού δὲν εἶναι καὶ τόσο εὔ-
κολο νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὴ σημασία τους. Τέτια
λύση ἀδικεῖ βέβαια τὸ ἀρεκτῆς ἀξίας αὐτὸ ἔργο.

νὰ διασκεδάσῃ τὸν κόσμον μὲ λίγη φαντασία καὶ
ποίησῃ (σ. 258). Καὶ στὴν ἀρχὴ λοιπὸ καὶ στὸ τέ-
λος ἀπτό ἔλεγα στὴ μέση προσπάθησα μάλιστα καὶ
νὰ τὸ δείξω, πὼς ἐνοιωθα κάπως ἀπὸ ποίηση.

Ἔτυχε ὥστόσο μὰ μέρα νάκοῖσω ἀπὸ κάποιον
φίλο μου ἓνα λόγο, ἔβανε ἀπὸ κείνους τοὺς λόγους
πού ἔτσι, στὰ καλὰ καθούμενα, σοῦ ξανοίγουνε ἀρκ-
νέρωτους κόσμους, εἶναι ἀξίσι νὰ σοῦ ἀλλάξουνε καὶ
τὴν πίστη, γιατί σὲ κάνουνε νὰ καταλάβῃς, ὄχι ἐνὸς
ἀτομοῦ παρὰ ἐνὸς τόπου ἀλκκαίρου νοῦ καὶ ψυχῆ.
Πρέπει ὅμως πρῶτα νὰ μάθετε πὼς ὁ φίλος μου ἀπτός
εἶναι ὁ ἴδιος ποιητὴς, ἄγνωστος ἴσως στοὺς περισσό-
τερους, μὰ νὰ μὴ θαβροῦμε πάλε πὼς ὁ ἀδημοσίε-
φτος ἢ καὶ λίγο δημοσιεμένος ποιητὴς δὲν ἀξίζει
κάποτες τοὺς ἄλλους. Ὁ δικός μου μάλιστα ἔχει αἰ-
σθημα τόσο φῖνο, τόσο ἀψηλὴ καὶ σίγουρη ἀντίληψη
τῆς τέχνης, πού πολὺ σπάνια τὴ βρῖσκεις. Εἶναι καὶ
κριτὴς πρώτης τάξης, ἐνοεῖται καὶ δημοτικιστής.
Τὸ Ταξίδι μου τὸ διάβασε ἀμέσως, ἀμέσως τοῦ ἄρε-
σε, ἀμέσως μοῦ ἔγραψε χίλια δυὸ νὰ μοῦ τὸ παινήσῃ,
νὰ μοῦ πῆ πὼς μπῆκε στὸ νόημα, πὼς ἡ μόνη γλώσ-
σα εἶναι ἡ ἰθνηκὴ καὶ πὼς ὁ ἀγῶνας εἶναι ἅγιος καὶ
μεγάλος.

Περνοῦνε δέκα χρόνια. Ὁ φίλος μου ξαναδιαβάει

τὸ Ταξίδι καὶ μοῦ γράφει μέσα στ' ἄλλα πού μοῦ ἔλε-
γε γιὰ τὸ ζήτημα, καὶ τὰ κλόουθα λόγια: «Τοῦ κά-
κου! Εἶσαι ποιητὴς».

Τὰ συλλογίστηκα πολλές φορές ἀπὸ τότες τὰ
λόγια του ἀπτά, κ' ἔφτασα νομίζω σ' ἓνα δυὸ συμπε-
ράσματα, πού ἴσως ἄχαμνὸ δὲν εἶναι νὰ τὰ ζετᾶ-
σουμε ἀπὸ πῶς κοντὰ, γιατί ἔχουνε γενικὴ σημασία,
τουλάχιστο καθὼς τὰ βλέπω τὰ πράματα. Τὸ ζή-
τημα τὸ γλωσσικὸ ἔχει τὰ ψυχολογικὰ του. Ἀπτά
θὰ μελετήσουμε, κ' ἔτσι μπορεῖ νὰ βρῖξουμε ματιὰ
βαθύτερη καὶ στὴ σημερινὴ ψυχολογία τοῦ Ῥωμοῦ.

Τὸ πῶς περιέργω, τὸ πῶς ἀπίστευτο πού ἀκολού-
θησε στὸ περίφημο ζήτημα, μοῦ φαίνεται πὼς δὲν
τὸ παρατήρησε ὡς τώρα κανένας. Καὶ φυσικὸ νὰ μὴν
τὸ παρατήρησῃ, ἀφοῦ ὁ καθένας ἔβρισκε πὼς ὅλα εἴ-
τανε σὲ τάξη ὅπως εἶτανε, ὅπως τὰ συνήθισε καὶ δὲν
μποροῦσε νὰ τὰ φανταστῆ ἄλλιως. Δὲ θέλω νὰ κατη-
γορήσω τὸν Κοραῆ· ὁ Κοραῆς εἶχε μᾶθησῃ, δὲν τοῦ
ἔλειπε καὶ κάποιον ἐπιστημονικὴ ἀξία ἢ σὰν προτι-
μᾶτε, κάποιον μύρισμα τῆς ἐπιστήμης. Εἶτανε ἱκανὸς
νὰ σοῦ διορθώσῃ κ' ἓνα κείμενο ἀρχαῖο, νὰ σοῦ βρῆ
τὴ σωστὴ διόρθωση. Στὴν Ἑβρώπη ὀνομάζουμε φιλό-
λογους ἢ philologues, ὅσους παίρνουνε γιὰ βάση

* Ὁ τονισμὸς τῆς καθαρῆς, φιλόλογος, εἶναι

Οἱ ἠθοποιοὶ εἶναι κρῖμα ὅτι ἐπαίξαν πολὺ ἄσκη-
μα. Ὁ κ. Γεννάδης τίποτα, τίποτα δὲν κατάφερε
νὰ μᾶς δείξῃ. Στὴ δεύτερη πράξη, στὴ δραματικώ-
τατη σκηνὴ μὲ τὸν πατέρα του, φωνές μόνον, φωνές,
τίποτ' ἄλλο. Ὁ κ. Σταυροπούλος λιγότερο κακός.
Ἡ Κα Βερώνη ἀρεκτὰ καλὴ στὴν ἀρχὴ τῆς δευτε-
ρης πράξης. Στὸ τέλος ὅμως, ὅταν τὴ διώχουν ἀπ'
τὸ σπῆτι, πού νομίζει πὼς ἐσκότωσαν τὸν ἐρωμένο
τῆς, μερικὲς κινήσῃς τῆς, καὶ τὸ τρίκλισμα, τὸ λι-
γάκι ἄτεχνο, ὅσο νὰ φύγῃ, τὴν ἀδίκησαν ἀρεκτὰ.
Στὴν τελευταία πράξη ἐπαίξε μὲ ἀρεκτὴ φυσικό-
τητα. Ἐκεῖνο πού καταντᾶει ἀνυπόφορο στὴν Κα
Βερώνη εἶναι ὁ τρόπος πού ἔχει γιὰ νὰ προφέρῃ κα-
θαρὰ καὶ χωρισμένα τίς λέξεις μὲ τὸ ξεχωριστό τῆς
τονισμὸ καθμιὰ χωρὶς νὰ παραλίπη οὔτε τὸ τελι-
κὸ ν. Νομίζει κανεὶς πὼς κανεὶ μᾶθημα γραμματικῆς.

*

Ἡ μετάφραση ἀπελπιστικὴ. Ὁ κ. Βεργόπουλος
λέει πὼς δὲν τὸ μετάφρασε αὐτὸς, καὶ τὸ πιστεύουμε!
Ἀδιὰφορο· ἐμεῖς ξέρομε τότε μόνον ὅτι ἡ μεταφρα-
στικὴ φῖγμα Βεργόπουλος δὲν προμηθεύει μετάφρασεις
καλῆς ποιότητος καὶ συβουλεύουμε τοὺς θιασάρχες νὰ
διαλέγουνε ἄλλοτε καλύτερες φῖγμες.

*

Ὁ Ροβέρτος Μπρακο εἶν' ἓνας ἀπ' τοὺς πῶς
ἀγαπημένους δραματικούς τῆς Ἰταλίας. Ἐκεῖνο πού
ξεχωρίζει τὰ ἔργα του εἶναι ὁ κομψότατος, ὁ χαρι-
τωμένος διάλογος, ἡ μοναδικὴ τέχνη του στὴν πλο-
κὴ τῆς ὑπόθεσης, καὶ τὸ σπιθόβολο πνεῦμα του πού
καταφέρνει μέσα στὴν πῶς βγενικὴ φράση νὰ κρύβῃ
τὰ χυδαίότερα πράματα. Ὅλα του σκεδὸν τὰ ἔργα
εἶναι παραδείγματα κομικῆς λεπτότης καὶ βαθύτα-
της σατυρικῆς δύναμης. Τὸ σφιχτὸ δέσιμο τῆς ὑπό-
θεσης εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ πῶς χαρακτηριστικὰ τοῦ
ταλέντου του. Στ' ἀριστούργημα του «Ἡ Ἀπιστη»
(L'infedele) πού τὸ ἐπαίξε κ' ἡ «Νέα Σκηνὴ»
καταφέρνει μέσα σὲ τρεῖς μεγάλες πράξῃς νὰ κρατᾶει
τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινῦ μὲ τρία μονάχη πρόσωπα.
Τόσο σφιχτὸ εἶναι τὸ δέσιμο τοῦ μύθου, καὶ τόσο
δυνατὸς καὶ συναρπαστικὸς ὁ διάλογος. Ἐγραψε
πολλές κωμωδίες καὶ δράματα, μὰ ἡ ἐπιτυχία του
εἶναι ἡ κωμωδία μὲ τίς ἐλαφρὲς δραματικῆς σκηνές
κατὰ τὸ εἶδος τῆς «Ἀπιστη». Ἀνάμεσα στὰ ἔργα
του σημειώνουμε τὴν κωμωδία «Τέλος τοῦ ἐρωτᾶ»
καὶ τὰ δράματά του «Μιὰ γυναίκα» καὶ «Δὸν Πέ-
τρος Καρούσο». Τὸ συμβολικὸ τοῦ δράμα «Ὁ Ὀρλαμ-

τῶ σπουδῶ τους, ὄχι τὰ λόγια οὔτε τοὺς λόγους οὔτε
τὸ λόγο, καθὼς ταχα τὸ δηλώνει ὁ κίπως ἀταίρια-
τος ὄρος, παρὰ ὅτι γραφτὸ ὑπάρχει, ἐπειδὴ τὸ κά-
τω κάτω ἡ philologie εἶναι φῖτες, ὅπως ἐ
ἄν τὸ γυρίσῃς, κι ὁ φιλόλογος ἢ philologue
τέτοια δουλειὰ κάνει, ἀφοῦ στηρίζεται εἴτε σὲ κώδι-
κα, εἴτε σὲ πάπυρο, εἴτε καὶ σ' ἐπιγραφή, ὅταν τύ-
χῃ. Ῥωμαίικα θὰ τὸν ποῦμε γραφοδιφῃ, καὶ σκο-
πὸ δὲν ἔχω νὰ τὰναίρῃσω πὼς γραφοδιφῃς μὲ ἕνομα
στάθηκε ὁ Κοραῆς.

Ἄνοιξτε τώρα τὰ βιβλία του. Σας τὸ λέω δίχως
πάθος κανένα, κι ἄμα μοῦ ρίξετε καὶ σεῖς κάθε πά-
θος ἀλάργα στὸ γιᾶλό, θὰ μοῦ τὸ μολογήσετε πὼς
στὰ βιβλία τοῦ Κοραῆ δὲν πρέπει νὰ γυρέβουμε τί-
ποτα πού νὰ μοιάξῃ μὲ τέχνη, μὲ ποίηση, μὲ φαν-
τασία, τίποτα πού νὰ σοῦ δείχνῃ τὸ φιλόλογο, γιατί

εἶδος ψεφτιά, γιατί τόμαθε παροξύτονο (philologue, ἢ fi-
lolog), κ' ἔτσι τόλεγε πρῶτα ἔτσι τόχει καὶ τὸ Λε-
ξικὸ τοῦ Κορομπᾶ (Λεξ. γαλλοελλην... Μ. Γ. Σχινᾶ
καὶ Ι. Ν. Λεβαδέως. Ἀθ. 1861), «philologue, φιλολόγος,
παροξύτονο». Ἐπειτα θέλησε ἡ καθαρῆς βουσα νὰ τὸ ξηλλη-
νίσῃ σὰ νὰ τὰνακάλυψε μοναχὴ τῆς. Τὸ βάζουμε προπα-
ροξύτονο εἰδῶ γιὰ νὰ δείξουμε τὴ διαφορά μὲ τὸ φιλόλογο,
τὸν παροξύτονο, πού εἶναι ἡ ἀλήθεια.